

АСИМІЛЯЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ ЗАПОЗИЧЕНЬ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Кравченко Т.П.,

канд. філол. аук., доцент кафедри українознавства,
Миколаївський національний аграрний університет,
Миколаїв, Україна

Досліджується асиміляція економічних термінів-запозичень українською мовою.

Ключові слова: асиміляція, мова, термін, слово, фонетика.

Асиміляція мовою запозичених слів – складний діяхронічний процес, у якому тісно переплітаються зв'язки й відношення, з одного боку, мови-реципієнта та мови-донора, а з другого боку – внутрішньосистемні особливості самої мови-реципієнта. Зауважимо, що запозичення є активним процесом: мова-реципієнт не пасивно сприймає нове слово чи термін, а певною мірою переробляє його та підпорядковує його своїм внутрішнім законам. Виокремлюють 4 способи асиміляції мовою-реципієнтом запозиченої лексичної матеріальної форми:

1. Фонетична асиміляція, у процесі якої із мови-джерела беруть звуковий образ лексичної одиниці і відбувається субституція складових її звуків.

2. Графічна асиміляція полягає в передаванні графічного образу іншомовного слова за допомогою графічних засобів мови-реципієнта.

3. Граматична асиміляція іншомовного слова – це пристосування цієї лексеми до системи роду, числа і відмінка.

4. Лексико-семантична асиміляція – для подальшого функціонування запозичення в мові, необхідно щоб воно вписалося в лексико-семантичну систему цієї мови.

Під час фонетичного освоєння запозичення змінюється його звуковий склад. Звуки, невластиві сучасній українській мові, не передаються в засвоєних іншомовних словах, а уподібнюються до звуків її фонетичної системи. Часто вагоме значення має написання слова в тій мові, звідки його запозичують, особливо коли запозичення відбувається з книжного джерела. Так, наприклад, в

англійській мові слово “lag” вимовляється з відкритим голосним “e”, а в українській вживається звичайний звук “a”.

Оскільки більшість запозичень в термінологію економіки відбулося з латинської, німецької, англійської та французької мов, де латинська система писемності, то необхідно звукову або буквену послідовність мови-донора передати графічними засобами мови-реципієнта, тобто відповідно шляхом трансфонації або транслітерації. У низці запозичень з англійської мови використано трансфонацію, проте невимовний “g” у суфіксі -ing постійно відтворюють українською мовою, пор.: моніторинг і англ.monitoring.

Економічні терміни-запозичення асимілювалися відповідно до граматичної системи української мови, набувши притаманних їй формально-граматичних ознак. Невідповідності трапляються зрідка, зокрема іменник “лобі” є невідмінюваним і не вкладається в граматичні закони української мови.

Суть семантичного освоєння економічних термінів-запозичень полягає в тому, що вони позначають поняття економіки України і входять до лексичної системи української мови, вступаючи в синонімічні відношення з її одиницями, у нові родо-видові зв’язки. Згодом їх починають використовувати без пояснень і внаслідок семантичної та функціональної диференціації з іншими синонімами такі запозичення набувають самостійного точного значення. Також запозичення, переходячи з однієї мови до іншої, потрапляє “в нові умови формування лексико-синтаксичних полів, парадигматичних і синтагматичних відношень, у нові словотвірні гнізда, ... нерідко відходить від своєї первинної (зафіксованої у мові-джерелі) семантики” [2, с.250].

Стилістична асиміляція термінів-запозичень виражається в тому, що сферу їхнього вжитку буде обмежувати усне професійне спілкування або ж вони матимуть риси лише книжного терміна, не придатного для широкого вжитку, тобто належатимуть до різних шарів термінологічної лексики. У термінології функціональна диференціація часто заступає стилістичний фактор, оскільки закріплення певного терміна-синоніма в побуті, у загальноекономічній літературі чи вузькоспеціальній є наслідком дії функціональної диференціації.

З попередніми аспектами тісно пов'язане і набуття запозиченням регулярної вживаності в мовленні. Вважають, що специфічніше значення і вужче коло вживання іншомовного слова, то легше його освоєння, в нашому випадку, в економічній термінології.

Аспектом лексико-семантичної асиміляції є здатність запозичення розвивати комбінаторні можливості, тобто сполучатися з питомими словами української мови або ж давно запозиченими. Поява й закріплення типових і стійких словосполучень, особливо, де запозичення вжито в атрибутивній функції, сприяє визначенню меж значення цього запозичення, напр.: кадастровий землеустрій, кадастровий гектар, кадастровий номер тощо.

Словотвірне освоєння полягає в тому, що запозичені слова починають сполучатися з українським словотворчими елементами або входять до складу гібридних утворень, напр.: фермер – фермерування, бонітет – бонітування, франко – франко-поле, пай – пайовий – пайовик тощо.

У процесі запозичення певної лексичної одиниці відбувається складний і багатоплановий процес. Найчастіше ознаками освоєння мовою-реципієнтом окремої одиниці є пристосування слова до її системи з максимальним зближенням фонетичних, графічних і граматичних характеристик (формальний аспект) та різні моменти лексико-семантичних змін і активності словотворення запозичень (функціональний аспект). Освоєння та функціонування запозичень у системі термінів економіки хоч і мають свою специфіку, проте підпорядковані загальним законам асиміляції іншомовних слів українською мовою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Лотка О.М. Англомовна термінологія фінансово-економічних взаємин [Електронний ресурс]: автореф. дис. ... канд. філол. наук / О.М. Лотка. – К., 2000. – 20 с. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64 (Останнє звернення 31.10.2016).

2. Стишов О.А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі засобів масової інформації) / О.А. Стишов. – К.: КНЛУ, 2003. – 388 с.

Annotation: Assimilation of economic terms-borrowing in Ukrainian is investigated.

Key words: assimilation, language, term, word, phonetics.